

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Венета Дойчева Иванова, НАТФИЗ „Кр. Сарафов”,

област на висшето образование Изкуства, направление 8.4. Театрално и филмово изкуство, научна специалност „Театрознание и театрално изкуство”

за придобиване на научната степен „доктор“ по професионално направление

3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма "Културология" (Културни връзки между науката и изкуствата. Научният театър като пресечна точка на наука, изкуство и образование)

с кандидат Гургана Юлиянова Димитрова и дисертационен труд:

„Изследване на потенциала на Софийския университет за създаване на Център за научен театър“

Дисертационният труд на Гургана Димитрова е рядък пример за изследване върху изцяло нова и непроучена в България практика. Феноменът, който е обект на анализ е научният театър, като явление в съвременния културен и академичен живот.

Авторката пристъпва към темата, водена от няколко равни по тежест мотиви. Тя самата е утвърден творец в полето на театъра, работи в различни естетики, които са по-скоро в алтернативни на класическия театрален процес посоки. Биографията ѝ на режисьор и продуцент е изключително богата и респектираща. Нейно дела са преводите от немски език на множество съвременни немски пиеси, както и на влиятелни театроведски изследвания. Тя познава отлично и участва активно в съвременната европейска мрежа на обмен на идеи от сектора на независимите театрални компании. Всичко това дава стабилна основа на нейната театрална компетентност, която е добита в авторитетни академични школи в България и Германия. Точно заради неординарните театрални дейности, които тя реализира (четения, пърформанс-лекции, инсталации, интерактивни перформативни събития, танцови спектакли) нейният интерес е насочен към научния театър. Това е театралната мотивация на изследването. Сериозното отношение на Гургана Димитрова към потенциала на театъра да провокира дебати и размисли, както и да открива пътища за свързване с публиката, провокира любопитството ѝ към новото проявление на театъра. Науката днес е атрактивна, провокативна и интригуваща за все

повече хора и театърът може да бъде мост към разширяване на аудиторията, която се приближава до постиженията и трудностите на съвременната наука.

Дисертацията предлага първи академични стъпки в осмислянето на явлението научен театър. Структурата на труда е ориентирана към това да представи тази форма и да предложи аргументация за развитието ѝ в България. Дори базовото условие – определението за научен театър, се оказва все още нестабилизирано. Авторката предлага своето определение за този тип театър и го аргументира. Това е несъмнено един от приносите на дисертацията. В този план изследването демонстрира театралната култура на Г. Димитрова и систематизира прояви на докосване между науката и театралното изкуство в историко-типологична перспектива. Още тук са някои от силните аргументи в полза на каузата за създаването на Център за научен театър към СУ. Знанието, обективността, социалното въздействие на науката, моралните измерения на революционните открития в различни области – тези въпроси са посочени като теми с високо напрежение, към които театърът в историческото си развитие се е ангажирал. Преживяването на драматизма в научното търсене е предмет на пиеси и сценични творби. Освен тази по-традиционна форма са представени и практиките на интердисциплинарните продукции, за да се достигне до точка, в която не само изкуствата се проникват помежду си, а се срещат с науката в разнообразни проекти. Последният елемент от тази верига на сътрудничество е съвременният университет, натоварен с мисията да работи и да достига до широка обществена среда.

Респектът към науката като ценност, която трябва да бъде споделяна по най-въздействащ начин – това е водещата линия в дисертационния труд. Авторката посочва като форми на научния театър: пърформънс-лекция, инсталация, класически вид драматична театрална продукция, базирана на текст, в която под различна форма участват учени, научно шоу, научен стенд-ъп.

Заявената още в заглавието на дисертацията амбиция – да определи потенциала на Софийския университет за създаване на център за научен театър, определя и следващите етапи. Изследването проучва съществуващи практики в Европа (Германия, Великобритания, Австрия, Италия) и стегнато, но достатъчно конкретно представя различни центрове с интердисциплинарен характер, които работят в това поле. В тези страници балансът между поглед към креативна дейност, мениджмънт и въздействие върху аудиториите е постигнат убедително. Търсенето на модели на функциониране в

това пионерско начинание открива разнообразни подходи, които са осмислени с идеята за продуктивното им адаптиране в българска среда. Авторката откроява науките, които най-често колаборират с различни изкуства (природни науки, високо технологични изследвания, биология, екология и дизайн, графити изкуството, танц, литература, куклен театър и др.) Всички тези центрове, инициативи и програми са посочени като обвързани с някаква университетска институция, която подкрепя, инициира и провокира интереса към науката и изкуството.

Централен дял от дисертацията са частите, свързани с българската линия в синтеза между наука и изкуства и по-специално наука и театър. В тези страници е събрана и организирана внушителна по обем информация. Тук дисертацията добива характеристиките на историзиращо изследване и ни убеждава, че широк спектър от артисти и организации работят успешно в това поле. Освен историк на най-новите артистични инициативи, авторката е и артист, който има дълга биография в тази посока (най-важни са нейните проекти, свързани с организацията „36 маймуни“). За целите на дисертацията тя създава проекта „В малкия голям свят на прилепите“ (2019 г. като колаборация между Гергана Димитрова (режисьор, автор, продуцент, артистичен директор на Организация „36 маймуни“) и Антония Хубанчева (еколог, изследовател на прилепите, асоцииран сътрудник към БАН, член на Центъра за изследване и защита на прилепите, докторант по сензорна екология към Института по орнитология „Макс Планк“, Германия и към БАН, комуникатор на науката). Двете работят заедно и в предходния си проект „Ева Бехщайн – нощта на прилепите“ (2009). Проектът е представен обективно, но акцент е осмислянето на успешните и на проблематичните въпроси от театрално и от научно естество. Изказано, но и подразбиращо се е трайното усилие на авторката да се постигне такъв артистичен факт, който да вълнува, въздейства и ангажира зрителите. Дискусията около прилепите, в която участват учени от различни сфери (природни и хуманитарни науки) е интересно допълнение към проекта.

Последния дял от изследването е опит за осмисляне на ефекта от научния театър върху публиките. Интердисциплинарният подход тук е приложен успешно като съчетание на социология, теренно наблюдение, проверка на хипотези и изводи.

Солидната проучвателна работа е основание за изработване на предложение-модел за нова структура „Център за научен театър“. Осмислени са всички аспекти на създаването и функционирането на такава структура, като своеобразният извод е, че Софийският

университет е най-уместното място за това. В тази част изследването е с характер на изложение на проект за дейност от полето на културната политика и критично претегля всички организационни, финансови, управленски, творчески и рецептивни проблеми. За целите на дисертацията са проведени задълбочени интервюта с фигури от университета, които биха имали решаваща дума в бъдещото начинание (бивши и настоящи ректори, ръководителите на Университетския театър „Алма алтер“ и на Културния център към СУ). Равносметката, която следва е реалистично открояване на съществуващите възможности за финансиране (твърде ограничени) и стъпки за интелигентно лобиране в полза на идеята.

В заключение се очертава един дисертационен труд, който е в най-пълна степен интердисциплинарно проучване на нов и неизследван проблем (както в международен, така и в национален план). Подходи от културологията, театралната история, съвременните сценични практики, културния мениджмънт и културна прогностика са съчетани умело. Авторката владее изкуството на театъра като професия (режисьор и мениджър), борави в дълбочина с логиките на културното производство и има усет за новото – научен театър в България, който тя реализира.

Не само проблематиката, която е неизследвана дава основание да се установи приносния характер на дисертацията. Синтезът между академични методи и свободата на творческото мислене, съчетани с висока театрална култура и собствена артистична реализация са допринесли за резултатът.

Авторката има публикации по темата, участия в различни форуми у нас и в чужбина. Цялостното оформяне на дисертацията (основно изложение от 214 стр. с интегрирани 42 изображения и 24 графики , библиография на няколко езика, приложения (195 стр.) и авторефератът отговарят на всички академични изисквания.

Дисертацията е несъмнено изцяло авторски труд с приносен характер.

Изказвам становище, че на Гергана Димитрова може да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

Гласувам с ДА.

02.09.2024

проф. д-р Венета Дойчева Иванова